

РЕЗИЮМЕТА НА ТРУДОВЕТЕ
НА
ГЛ. АС. Д-Р НИКОЛАЙ САШКОВ ЦАНКОВ

участник в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по
1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика (Образователни теории и технологии)), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград в Държавен вестник брой 54/01 юли 2014

ПУБЛИКАЦИИ
след придобиване на образователната и научна степен „доктор”

1. МОНОГРАФИИ

1. **Цанков, Н.,** Л. Генкова. (2009). Компетентностният подход в образованието. *Университетско издателство "Неофит Рилски", Благоевград; ISBN 978-954-680-630-7; рецензенти: проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова, доц. д-р Здравка Малчева.*

Монографията представя компетентностния подход в различните му образователни измерения, контексти на разбиране и го характеризира, като основополагащ за съвременната образователна парадигма в теоретичен и практически план. Необходимостта от ново качество на образователните резултати е очевидна и налага все по-широкото използване на компетентностния подход в образованието – основно, средно и висше, общо и професионално. Този подход съответства на възприетата в повечето развити страни обща концепция за образователни резултати във вид на компетентности, разглеждани като „индикатор на човешкия капитал”.

Компетентностното ориентиране на съвременното образование е световна тенденция. У нас компетентностният подход навлезе в парадигмата на педагогическата теория и в практиката по-скоро по нормативно-административен път – чрез Държавните образователни изисквания, отколкото като основен приоритет на добре осмислената и осъзната образователна реформа. Затова модернизацията на образованието и повишаването на неговото качество не се състояха в очаквания обхват

и мащаб. Една от основните причини за изоставането в тази посока е недостатъчната и бавна ориентация към прилагането на компетентностния подход при изследванията в науките за образованието, при разработките в образователната технология и практика, както в областта на висшето образование, така и в средното училище. Това обуславя актуалността на проблема за същността на компетентностния подход и възможностите за приложението му в съвременната образователна теория и практика, в собствената педагогическа дейност на учителя и на университетския преподавател.

Това обуславя актуалността на проблема за същността на компетентностния подход и възможностите за приложението му в съвременната педагогическа теория и практика, в собствената педагогическа дейност на учителя и на университетския преподавател. В настоящата книга проблемът за компетентностния подход е разгледан не само чрез проучване и обобщаване на наш и чужд опит, на различни литературни източници и документи за образованието, но и въз основа на собствени теоретико-експериментални изследвания и резултати. Изведено е приложението му в различни области на науката, педагогическата и социалната практика, за да се открие неговото значение в рамките на новопарадигмалното образование. Направен е кратък исторически обзор на развитието на компетентностния подход и са изяснени същността и взаимоотношенията на концептуално-събитийната двойка „компетентност”– „компетенция” и на свързания с нея комплекс общонаучни и педагогически понятия.

Анализът на класификациите на основните компетентности и компетенции дава възможност на авторите да направят сполучлив опит за достигане до една обобщена класификация.

Монографията представя и емпирично изследване посветено на приложението на компетентностния подход при подготовката и квалификацията на учители. Кратко са представени професионалните компетенции и роли на съвременния учител, като са синтезирани резултати от проведени изследвания в българската образователна практика. Проведено е изследване с университетски преподаватели от педагогическите специалности, даващо възможност да се оцени готовността и визията им за прилагането на компетентностния подход при подготовката на учители. Предлагат се и ориентири за разкриване на същността и структурата на професионално-педагогическата компетентност, чрез разработване на съответен структурно-функционален модел.

2. **Цанков, Н.** (2010). Моделирането в научното и учебното познание (теоретични аспекти). *Издателство „Авангард Прима”, С., ISBN 978-954-323-662-6, рецензенти: проф. д-р Петър Петров , доц. д-р Ганчо Ганчев.*

Настоящата монография по проблемите на моделирането в научното и учебното познание позволява на читателя да се извиси над житейското и примитивно до някъде разбиране на моделирането и моделите, като акцентира върху основната им познавателна същност. Цялостният замисъл дава възможност последователно да се анализират ролята и значението на моделирането в развитието на човешката култура, терминологичните разминавания и анализи; да се представят възможностите и функциите на моделирането и моделите в научното и учебното познание. В книгата е направен преглед на редица становища за моделирането като дейност, процес и метод, а цялото изложение е подчинено на разбирането за неговата реализация като познавателен метод и за модела като познавателно средство.

Върху основата на анализ и съпоставка на различни мнения, изложението е насочено по-конкретно към съществената роля на моделирането и моделите в учебно-познавателната дейност на учениците, като категорично са разграничени „дидактическото моделиране” от „моделирането в обучението”.

Необходимостта от активно участие на ученика в познавателната дейност не е нова, но съвременните условия налагат превръщането ѝ в основна образователна визия и житейска философия, която оказва въздействие върху съвременния човек, изисква преосмисляне на личностното му развитие и на образователната парадигма като цяло, свързана с формиране на неговото ново съзнание и ценностна ориентация. Според конструктивистката теория за ученето учениците трябва да конструират познанието в собственото си съзнание така, че да превърнат знанията в свои. Това изисква субектно-ориентирано обучение насочено главно към развитие на личността на ученика, към способностите му да решава задачи, към неговата познавателна самостоятелност, вътрешна мотивация и активност в реални ситуации и условия, изискващи не само интегративни знания, но и съответни видове компетенции и компетентности.

Под въздействието на динамичните промени в обществената практика образованието непрекъснато се преустройва, използват се самостоятелно или в съчетание различни подходи, свързани с развитие на интегративни личностно-дейностни качества като най-значителни и актуални образователни резултати. Доминиращо, иновационно и концептуално звучене има компетентностният подход,

придобиващ през последните десетилетия широка приложимост в страните от Европейския съюз, САЩ, Русия и др. Това се отнася до голяма степен и за системния подход и свързания с него общонаучен метод за познание – моделирането, необходим не само при изучаване на всеки учебен предмет, а и за всяка човешка дейност.

Независимо от многобройните проучвания за ролята на моделирането като метод на научно и учебно познание с огромна значимост за познавателна дейност, остава открит проблемът за възможностите на учениците да прилагат този метод и така да развият своята компетентност за учебно-познавателно моделиране.

Именно в тази насока е предложена възможност в настоящата монография за преосмисляне на цялостната концепция за моделирането като образователна компетентност, като трансверсална, преносима през дейности, възрасти и учебни предмети.

- 3. Цанков, Н.** (2013). Компетентност за познавателно моделиране (дидактическа конкретизация и развитие). *Издавателство „Авангард Прима”, С., ISBN 978-619-160-204-9, рецензенти: проф. д-р Петър Петров, доц. д-р Людмила Генкова, д-р Милена Левунлиева.*

Настоящият монографичен труд отразява една цялостна авторова концепция, обоснована в многогодишен изследователски и преподавателски опит, резултатите от която ирадира в различни изследователски търсения, насочени към предметни полета като: приложение на компетентностния подход в различните образователни степени и етапи; обосноваване на възможностите за приложение на разработения проект и технология за развитие на компетентност за познавателно моделиране в различни предметни области чрез различни технологични и методически решения и варианти.

Направеното проучване на актуални идеи, концепции и добри практики по проблемите за същността и за приложението на компетентностния подход и моделирането в образованието наложи на теоретично равнище: изясняване на същността и взаимоотношенията както на концептуално-събитийната двойка „компетентност/компетенция”, така и на свързан с нея комплекс общонаучни и педагогически понятия; систематизиране на основните концепции и варианти за приложение на моделирането в научното и в учебното познание, както и на пресечни точки и съчетавания между тях.

В процеса на анализите е установено, че компетентността за учебно-познавателно моделиране е сложно интегрално личностно свойство (качество). Тя е структурирана и обвързана с целево-резултативната структура на обучението (и в по-широк контекст на образованието), чрез което се създават условия за развитие на компетентността за учебно-познавателно моделиране като предпоставка за повишаване на познавателната активност и самостоятелност на учениците и за развитие на други техни ключови компетентности.

Тъй като компетентността като сложно и значимо личностно образование влияе върху цялостното развитие и изява на личността, то за нейното развитие е необходим системен и цялостен подход. Това налага да се структурира и операционализира компетентността за учебно-познавателно моделиране като система от компетенции, интегриращи знания (за моделите и моделирането) и умения (за учебно-познавателно моделиране), приложими в специфичен методически контекст и при изявено отношение на учениците към дейността моделиране и резултатите от нея. В този аспект целостта на процеса на обучението с неговата съдържателна (целесъобразно подбрани учебни съдържания), процесуална (формите, методите, подходите и средствата) и мотивационна (възможности за мотивация и повишаване на интереса) страна дава възможност за пълноценното развитие на компетентността за учебно-познавателно моделиране в обучението на учениците от гимназиалния етап на средната образователна степен.

Това развитие е гарантирано чрез целенасочено и системно прилагане на разработения модел на развиваща технология, като се акцентира върху инвариантните характеристики, предварително концептуализирани в идеен концептуален проект със съдържателна и процесуална част.

Анализът на проучените актуални идеи, концепции и добри практики, както и на съвременната социокултурна ситуация, показва ясната им насоченост към парадигми, подходи и иновации, свързани с нашествието на информационните технологии, със символизацията на научното и учебното познание, с личностно-компетентностното развитие и реализация на личността в глобализиращия се свят.

Теоретичният анализ на многопластовия проблем, заложен в настоящото изследване, позволи да се разкрие сложната същност на двете ключови понятия – „компетентност” и „моделиране”, свързани с развитието не само на съвременното образование и познание, но и на съвременната цивилизация и култура. Тяхната

актуалност и значимост се пренася естествено и върху изведеното производно понятие „компетентност за учебно-познавателно моделиране”.

Разработеният концептуализиран и операционализиран модел на компетентността за учебно-познавателно моделиране позволява да се разграничат и идентифицират основните компетенции (интегрирани в специфичен контекст знания и умения).

За развитие на така обоснованата компетентност за учебно-познавателно моделиране като ключова и трансверсална в обучението на учениците в гимназиалния етап на средната образователна степен е разработен проект и дидактическа технология-инвариант.

Анализът позволява да се отправят някои основни препоръки и към управленското, и към методическото, и към училищното равнища на българското образование:

- Целесъобразно е в рамките на обучението в гимназиалния етап на средната образователна степен да се систематизират и конкретизират възможностите за формиране и развитие на ключови компетентности по всички учебни предмети от осемте културно-образователни области, да бъдат изведени и като очаквани резултати на ниво учебна документация.
- Системното и целенасочено прилагане на разработената технология за развитие на компетентност за учебно-познавателно моделиране е свързано и със спазването на конкретни дидактически принципи и условия така, че да се осигури необходимата ефективност. Това обстоятелство налага специалната подготовка и квалификация на учителите за методическа работа за развитие на учениковите компетентности за моделиране.
- Използването на моделирането като учебно-познавателен метод не бива да се осъществява нито самоцелно и изолирано от учителите в цялостния методически контекст, нито стихийно от учениците. Това следва да стане в интегриран и интегриращ процес, което от своя страна поставя редица изисквания към системата от учебно-познавателни задачи и към синхрона с другите методи на обучение, използвани в хода на развитието на компетентността за учебно-познавателно моделиране или на другите ключови личностови компетентности.

2. СТУДИИ, СТАТИИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ И ПУБЛИКАЦИИ В ГОДИШНИЦИ И СБОРНИЦИ

1. **Цанков, Н.** (2009). Ти си докторант - а сега на къде? А аз вече бях! В: *сборник научни студии и доклади "Третата степен на висшето образование"*, Университетско издателство "Неофит Рилски", ISBN 978-954-680-622-2, (102-107).

Съществуват редица противоречия относно придобиването на образователната и научна степен „доктор” и цялостната организация и реализация на процедурите свързани с нея. Докторантското обучение се характеризира с редица особености, които са в основата на неговото качествено проектирани и реализирани. Нормативното и процедурно осигуряване на обучението в третата образователна степен е определящо за пълноценното организиране на изследователската работа на различни равнища в рамките на една докторантура.

Публикацията представя визията на автора за докторантското обучение, като преживян опит и трудности. Отделено е внимание на всеки елемент и всяка стъпка на докторанта от зачисляването до защита на докторската дисертация, от формулирането на методологическите параметри на изследването през реализирането му в методически план. Третата степен на висше образование в статията е характеризирани в процедурен план с различни акценти и проекции от личния опит на докторанта.

2. **Дамянов, Ив., Н. Цанков.** (2009). Защита на личните данни и училищните интернет сайтове. В: *списание Педагогика бр. 5-6, ISSN 0861-3982, (81-87).*

Статията извежда на преден план един от основните проблеми при администриране на училищните интернет сайтове, а именно защитата на личните данни. Направен е анализ на действащите нормативни регламенти и проекциите за тяхното (не)спазване в училищните институции. Идеята на авторите произтича от направено проучване на училищни електронни дневници, установило, че е възможно извличане на лична информация за учениците в разрез със законовите разпоредби. В рамките на статията са представени конкретни технологични решения за защита на личните данни, съдържащи се в електронните дневници на училищата, които да достъпни чрез Интернет. Представен е регламентът за защита на личните данни, като

част от училищната политика, като е очертана необходимостта от разработване на процедури които да уреждат: управлението и контрола на информационната инфраструктура за публикуване на информация за учениците, учителите и служителите на училището в Интернет пространството; реда и формата за публикуване на информация; реда за съгласуване, одобряване и контрол на публикуваната информация и ограниченията при регламентираното публикуване на информация.

В статията е направена класификация на информацията, съобразно нейното публикуване в Интернет сайтовете на училището: общодостъпна (публична), ограничена и защитена, като е уточнено, че информационната инфраструктура за публикуване на информация за ученици, учители и служители в Интернет пространството предоставя различни форми: списъчна и индивидуална. Технологичните решения за защита на личните данни са базирани на спазването на следните основни принципи, гарантиращи надеждността на защитата: хранилища за данни, визуализиране на данни, потребителско име и парола, блокиране на автоматизирани атаки и хостинг планове.

3. **Tsankov, N.** (2009). The modeling competence as a transversal key competence in learning. *The 5th International Balkan and Science Congress 'Education in the Blakans today' (journal) volume1, p.415-420.*
4. **Цанков, Н.** (2009). Компетентност за познавателно моделиране - дидактическа конкретизация. В: *сп. Педагогика, бр. 7-8 (2009), год. XIX, с. 82-101, ISSN 0861-3982.*

В статиите компетентността за учебно-познавателно моделиране е изведена на базата на теоретичния анализ и обобщения като интегрално личностно качество, система от знания, умения и отношение, ще бъде декомпозирана до съответни компетенции, разбирани като интеграция на знания и умения в специфичен контекст.

Наборът от умения, включващи се в съдържанието на компетентността за учебно познавателно моделиране с известна степен на обобщеност са определени и сведени до умения за:

- изследване на обектите и разкриване същностните им признаци;
- систематизиране и обобщаване на съществена изходна информация;
- създаване на модели;

- селектиране на модели (подбор (избор) на най-подходящия за съответната ситуация);
- практическа и/или теоретична проверка на моделите;
- кодиране, декодиране и прекодиране на информацията в и чрез модели;
- трансфер на знанията получени за модела, като знания за изучавания обект.

Тези умения, в съчетание със съответните знания, са обобщени в трите основни компетенции: *отразяваща* – мултисензорна, *създаваща* – визуално-афективна и *символизираща* – знаково-символна.

В процеса на анализите в статиите е представена визията на автора за компетентността за учебно-познавателно моделиране като сложно интегрално личностно свойство (качество). Тя е структурирана и обвързана с целево-результативната структура на обучението (и в по-широк контекст на образованието), чрез което се създават условия за развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране като предпоставка за повишаване на познавателната активност и самостоятелност на учениците и за развиване на други техни ключови компетентности.

Тъй като компетентността като сложно и значимо личностно образование влияе върху цялостното развитие и изява на личността, то за нейното развиване е необходим системен и цялостен подход. Това наложи да се структурира и операционализира компетентността за учебно-познавателно моделиране като система от компетенции, интегриращи знания (за моделите и моделирането) и умения (за учебно-познавателно моделиране), приложими в специфичен методически контекст и при изявено отношение на учениците към дейността моделиране и резултатите от нея. В този аспект целостта на процеса на обучението с неговата съдържателна (целесъобразно подбрани учебни съдържания), процесуална (формите, методите, подходите и средствата) и мотивационна (възможности за мотивация и повишаване на интереса) страни дава възможност за пълноценното развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране в обучението на учениците от гимназиалния етап на средната образователна степен.

5. **Цанков, Н.** (2009). Концептуализация на идеен проект за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране в обучението. В: *"Личностно развитие на учениците в съвременното образование и общество" (том III), УИ "Неофит Рилски"; ISBN 978-954-680-638-3; (60-75).*
6. **Цанков, Н.** (2010). Проект за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране. В: *сп. Педагогика, бр. 2 (2010), год. XX, с. 34-54, ISSN 0861-3982.*

Съвременната визия за реализиране на пълноценно учене, свързано не само с натрупване на информация а и нейната адекватна преработка обуславя актуалността и теоретико-практическата значимост на проблема за развиването на компетентността за учебно-познавателно моделиране. Целенасоченото и системно приложение на модели и на метода моделиране в процеса на учене в обучението на учениците от гимназиалния етап на средната образователна степен, позволяват да бъдат определени конкретните параметри и методологическите основания, лежащи в основата на разработения идеен проект представен от автора в статиите в развитие.

Разработеният проект, отразяващ съвременните социални и образователни потребности, интегрира три основни компонента – концептуален, съдържателен и процесуален, лежащи в основата на процеса по развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране. В проекта е заложена и тезата, че развиването на тази компетентност не е спонтанен, а е управляем, целенасочен и системен процес с елементи на самоуправление от страна на учениците.

Концептуалната част на проекта конкретизира: основните образователни подходи (компетентностен; личностен; дейностен), основни принципи на обучение при развиване на компетентността (действеност и активност; непрекъснатост и приемственост; цялостност и комплексност; психолого-педагогически комфорт; симбиоза нагледност/ моделиране; творчество и вариативност; ситуативно-конструктивистки принципи), психолого-педагогическа характеристика на учениците като субекти в дейността и условията за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране.

В съдържателната част на проекта са характеризирани: обща структура на компетентността за моделиране; декомпозирана е компетентността за моделиране (рефлексивно-преобразуваща (отразяваща) компетенция; перцептивно-афективна (създаваща) компетенция; знаково-символна (символизираща) компетенция) и са

представени концептуално-съдържателни възможности за развиване компетентност за учебно-познавателно моделиране чрез различни учебни предмети.

Процесуалната част на проекта акцентира върху: структура на дейността моделиране и основни етапи на процеса развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране (подготвителен (информационно-мотивационен), ориентировъчен (предметно-съдържателен), развиващ (операционно-дейностен), диагностициращ (контролно-оценъчен) и заключителен (резултативно-корекционен)).

Предложеният идеен проект чрез неговите концептуална, съдържателна и процесуална части е солидна основа за разработването на технология-инвариант, както и на конкретни технологични варианти за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране.

7. Левунлиева, М., Ас. Цветкова, Ян. Рангелова, **Н. Цанков**. (2009). Ролята на дидактическото моделиране в ранното чуждоезиково обучение. В: *Международный сборник научных трудов - "Моделирование учебно-воспитательного процесса в ВУЗЕ и школе"*, ISBN 978-5-94809-407-6, (99-109).

Настоящата разработка представя приложението на метода на моделиране в ранното чуждоезиково обучение като асоциира йерархическата структура на когнитивния компонент на обучението със знаково-символното представяне на елементи от учебното съдържание по английски език. Анализирани са зависимостта между типовете дидактически модели, използвани в преподаването и същността и нивото на сложност на изучаваните езикови категории. Демонстриран е приносът на дидактическото моделиране не само за усвояването на езикови знания, но и за овладяването на умения за тяхната интерпретация и успешното им приложение в комуникацията.

Теоретичните изводи са направени въз основа на два конкретни дидактически модела: 1) модел за конструиране на въпросителни изречения; 2) модел за преподаване на думи с преносно значение.

8. **Цанков, Н.** (2009). Теоретически и приложни аспекти на моделирането в обучението. В: *Международный сборник научных трудов - "Моделирование учебно-воспитательного процесса в ВУЗЕ и школе"*, ISBN 978-5-94809-407-6, (124-134).

Термините “моделиране” и “модел” заемат съществено място в съвременния научен език, заедно с термините дидактическото моделиране и моделирането в обучението, все по-често използвани в дидактическата литература. Това още веднъж потвърждава актуалността на проблема и е основание за по-детайлен дидактически анализ както в съдържателен, така и в дейностен аспект на възможностите на моделирането в образованието.

За разлика от приложението му при научните изследвания, моделирането в учебния процес има своята специфика. От дидактическа гледна точка методът моделиране може да бъде както процес на изграждане на модели, които да се използват като средство за получаване на нови знания за изследван дидактически обект, процес или явление, така също и възможност за предаване на знания за същите.

В психологически и дидактически аспект моделирането се разглежда като метод и средство, като опосредствено звено между обекта и модела, като възможност за осъществяване на различни познавателни дейности.

Публикацията предлага визията на автора относно теоретичните и приложни аспекти на моделирането в обучението. Разграничени са аспектите на приложение на моделирането в научното и учебното познание, чрез конкретизиране на дидактическото и учебно-познавателното моделиране. Направена е същностна характеристика на понятието „учебен модел” с различните му контексти на разбиране. Представените са квалификационните признаци систематизиране на видовете модели и моделиране. Дейността моделиране в обучението е анализиране чрез нейната съдържателна и процесуална същност, като е направен задълбочен психологически преглед на моделирането като учебна дейност.

9. **Цанков, Н.** (2010). Технология-инвариант за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране. *В: сп. Педагогика, бр. 6 (2010), год. XX, с. 45-59, ISSN 0861-3982.*

Статията предлага модел на развиваща технология, като възможност за развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране, като се акцентира върху инвариантните характеристики, предварително концептуализирани в концептуален проект със съдържателна и процесуална част.

Разработената технология е означена като инвариант, защото при по-нататъшното ѝ конкретизиране голяма част от структурните ѝ компоненти запазват своето основно съдържание и структура, независимо от спецификата на учебното съдържание. Вариативността на технологията може да намери израз освен при използването на различно учебно съдържание (предметна област) и при съчетаването на различните методи на обучение (освен основния - моделирането) и различни средства (освен основните – модели и учебно-познавателни задачи) в хода на развиването на компетентност за учебно-познавателно моделиране.

Резултати от едно такова експериментално използване на методическите варианти за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране доказва доколко различните комплекси учебни задачи мотивират учениците за активно и съзнателно участие в различни дейности, свързани с овладяване на моделирането като общоприложим метод на познание, особено значим за съвременната наука и образование. Нещо повече ще се даде възможност за оценка на положителната промяна и в тяхното отношение към моделирането и учебно-познавателната дейност в цялост (интереси, мотивация, рефлексия и саморефлексия).

10. **Tsankov, N., Y. Kovachka.** (2010). Professional Reflection on Teaching as Part of Teachers' Professional Competence. *Quality Education For All Through Improving Teacher Training - UNESCO Sub-Regional Conference of the Countries From South East Europe. PARADIGMA, Sofia, ISBN 978-954-326-120-8, (pp. 127-130).*

В статията е представена визията на авторите за мястото на методическата рефлексия в професионалната компетентност и резонанса ѝ в професионалната дейност на учителя. Авторите защитават тезата, че опитът на учителя е отправна точка по отношение на методическата рефлексия. От една страна методическият опит на учителя

служи като основен източник за самоанализ, от друга опитът е в ролята на медиатор между теория и практика и е основен критерий за ефективност на обучението. Професионалният опит има своите положителни и отрицателни ефекти върху организирането и реализирането на образователния процес. Стереотипите на мислене и действие натрупани през годините могат да възпрепятстват внедряването на иновационни елементи в обучението. Паралелно с това опитът е мощен източник за развитие на професионалната компетентност на учителя, която е отворена и динамична система в развитие.

Методическата рефлексия позволява да се постигне глобално виждане за ефективността на методите на обучение и цялостния дизайн на образователната среда. Тя е и средство за разбиране на тази реалност, за реагиране и действие, за откриване на причините, следствията и резултатите в обучението. Основните цели на разглежданата рефлексия са свързани с:

- изследване на методически факти и изразяването им определена форма;
- предаване на резултатите от рефлексията в актове на методическа комуникация;
- усвояване и практическо приложение на методики за провеждане на обучението.

На практика според авторите методическата рефлексия изисква разработването и използването на инструментариум за самонаблюдение, самоанализ и самооценка на дейността на учителя от една страна и от друга за нейното изследване в ретроспективен и прогностичен план.

11. **Цанков, Н.**, Ек. Бонева. (2010). Компютърните тестове с Power Point - средство за образователна диагностика в средното училище. *В: сп. Педагогика, бр. 3 (2010), год. XX, ISSN 0861-3982, с. 57-68.*

В рамките на училищното обучение често се налага изготвянето на цялостна визия за диагностика на постиженията на учениците на всеки етап от учебно-познавателния процес. Тя може да бъде представена чрез различните равнища на контрол в рамките на цялостната диагностика на ученическите постижения. Статията анализира тези равнища на предварителен, текущ и заключителен контрол съответно чрез: адаптивен и неадаптивен контрол, контрол по процеса и резултата. Направена е характеристика на тестовете и тестовите задачи. Представени са технологични решения

за разработване на компютърните тестове чрез Power Point се използва и Visual Basic for Application на базата на общата структура на компютърните презентации. Класифицирани са основните типове въпроси, описани са възможностите им за реализация, както и знанията и уменията които проверяват и оценяват.

Изхождайки от спецификата на учебното съдържание по учебния предмет и целите на обучението по този предмет, разгледаните тестови въпроси успешно могат да се използват за предварителен, текущ, заключителен и неадаптивен контрол. За реализиране на адаптивно тестиране като елемент от адаптивния контрол е необходимо добавяне в слайда за избор на група описание за степен на сложност на въпросите от съответната група. Друг възможен вариант е подобряване на функционалната логика базирана върху текущата успеваемост към конкретен момент от тестиране. За реализиране на друг вариант за адаптивно тестиране е необходимо прилагането на допълнителни технологични инструменти като бази от данни, динамично конструиран интерфейс и програмиране чрез инструменти, управлявани от схеми (диаграми за вземане на решение).

Наблюденията от използването в училищната практика на компютърни тестове разработени чрез Power Point, продукт достъпен за българските учители, показват, че слайдовете с тестови въпроси, освен че улесняват онагледяването и съкращават времето за контрол на ученическите постижения, оказват комплексно въздействие върху мотивационната сфера на учениците и цялата образователна среда.

Според авторите компютърните тестове дават възможност за по-обективен контрол, поставяйки учениците в еднакви условия и използвайки еднакви критерии за оценка на техните постижения. Информацията в компютърните тестове може бързо и навременно да се актуализира, непрекъснато да се допълва, което ги превръща освен в атрактивно средство за образователна диагностика и в средство за учене. Това позволява индивидуализиране на обучението, „изнасянето” му извън класната стая, създава условия за развиване на умения за непрекъснато самообразование. Има и ограничения при прилагането на компютърните тестове като средство за образователна диагностика свързани с невъзможността да се проследи логиката и хода на мисленето при решаването на задачите, трудно може да се направи оценка на личността на ученика и цялостното ѝ поведение, има затруднения и при оценка на отношението на ученика към дейността и резултатите от нея. Всичко това е основание за комплексна преценка на ролята и мястото на компютърните тестове в цялостната образователна диагностика и правилното им използване на различните равнища за контрол.

12. **Цанков, Н.,** М. Левунлиева. (2010). Конструктивистката идея в метода на интелектуалните карти. В: *Личностно развитие на учениците в съвременното образование и общество (том IV)*, УИ „Неофит Рилски”, ISSN 1314-1996, (160-170), Благоевград*Санкт-Петербург.

Съвременната образователна визия, свързана с ученето през целия живот, както и необходимостта от активизиране на ролята на ученика като субект на обучението, все по-осезаемо налагат идеите на конструктивизма като теория на ученето и епистемология. Настоящата статия представя дидактическото приложение на метода на интелектуалните карти в контекста на конструктивистката теория на обучението, основана на схващането, че учениците трябва да откриват самостоятелно новите знания като ги съпоставят с вече известните им познавателни структури и моделите за тяхната организация. Новите правила, които те прилагат, за да осъществят този процес, трансформират старите знания и техните оригинални параметри като по този начин подпомагат овладяването на нови знания. Изследването демонстрира инструменталното приложение на интелектуалните карти в осъществяването на този преход.

На детайлен анализ са подложени две от функциите на интелектуалните карти като средство за конструктивиско учене: 1) възможността чрез тях експлицитно да се представят компонентите на познавателните структури, както и техните свойства и връзките между тях; 2) употребата им като средство за организация на учебния процес и учебното съдържание, което подпомага осъзнаването на взаимодействията в обучението и така допринася до неговото успешно осъществяване.

Авторите предлагат технология за приложението на интелектуалните карти в създаването на условия за симулирано познание, при което обучаващите се сами осъзнават необходимостта от ново знание и са поставени в откривателска роля. Процесът се основава на теорията за структурираното познание и разчита на активното участие на учениците в интерпретацията и интернализацията на учебното съдържание чрез овладяване на умения за асоцииране на непозната информация с познати ситуации.

13. **Цанков, Н.**, Ив. Дамянов. (2010). Компютърно-базирано адаптивно тестиране като метод за образователна диагностика. *В: сп. Начално училище, бр. 3, с. 21-34.*

Развитието в областта на информационните и комуникационни технологии позволява използването им в качеството на ефективно средство за обучение и образователна диагностика. В последните години образованието и обучението често се реализират с помощта на компютърно-базирани обучаващи програми, електронни учебници, видеоконферентни връзки, възможностите на дистанционното обучение, които се реализират чрез глобални и локални компютърни мрежи. Въвеждането на все по динамични модели на управление на учебно съдържание и диагностика на постиженията води до все по-големи предизвикателства. Въвеждането на тестовата форма на оценка на знания, вариантите за електронно управление на учебното съдържание са само началото на един по-сериозен преход към изцяло динамична и адаптираща се към конкретния ученик образователна платформа.

Статията представя различните възможности за диагностика на постиженията на учениците, като акцентира върху адаптивния контрол чрез успешното прилагане на адаптивното компютърно-базирано тестиране. Анализирани са акцентите при проектирането на компютърно-базирани адаптивни тестове на базата, като е подчертана необходимостта от него и отсъствието на възможности за реализирането му редица платформи. Съществуват среди които в голямата си част обединяват по-голяма функционалност обхващаща предоставяне, проследяване и управление на обучението и са известни като Learning Management Systems (LMS). Едни от най-популярните LMS системи са Moodle, Claroline, Dokeos, Sakai, .LRN, WebCT, BlackBoard и др., но тези платформи основно е заложен модела на линейния тест и почти отсъства адаптивна идея.

Статията отговаря на редица въпроси относно реализиране на адаптивни нестандартизирани тестове с акценти в различни направления: функционалност на знанията, които се проверяват, постигнати таксономични равнища на целите и т.н.

Проектирането и създаването на компютърно-базирани адаптивни тестове е дейност, която има своя специфика, това от своя страна поставя редица дидактически и методически изисквания към разработването на системи за адаптивно компютърно-базирано тестиране. Представен в статията е един от основните формални модели заложен в съвременните eLearning платформи, а именно този на обучителната пътека. В

обучителната пътека се дефинира последователността от учебния съдържание, упражнения, тестове, дискусии. Обвързването на адаптивния тест с обучителната пътека може да подпомогне в голяма степен подбора на въпросите. Дори в самата пътека може да бъде заложен адаптивен модел, позволяващ динамична промяна в нея въз основа предварителната подготовка на ученика.

Персоналната подготовка за реализиране на адаптивни тестове е комплекс от умения и компетенции да се използват различни среди за тяхното генериране и управление, да се категоризират и разположат в подходящо дърво на решенията. Правилното разпределение на въпросите в категории или таксономични единици е критично за създаването на успешен адаптивен тест, ето защо статията извежда основните акценти за неговото успешно проектиране и дизайн.

14. Ковачка, Юл., **Н. Цанков.** (2010). Методическата рефлексия - ключова предпоставка за ефективност на интерактивните методи. *В: сборник с научни статии от научна конференция на тема "Интерактивните методи в съвременното образование", ISBN 978-954-9382-62-4, с. 118-123.*

В публикацията са открити водещите предпоставки за ефективно използване на интерактивните методи в обучението във висшето училище, както и факторите и условията, влияещи върху приложението им. Детайлният анализ на генезиса и развитието на идеите за интерактивно обучение и интерактивните методи, като негов основен компонент даде възможност, наред с представените условия, като ключова предпоставка за ефективност на интерактивните методи да се изведе – рефлексията. Методическата рефлексия представена от авторите чрез нейната личностна, интелектуална (осъзнато знание) и праксиологическа (осъзнат практически смисъл) същност, позволява преподавателят да оцени своите способности за прилагане на интерактивни методи и възможността му за организиране на интерактивна образователна среда, както и да оцени резултативността и ефективността на своята дейност. Всичко това дава възможност преподавателят адекватно да преформулира целите на обучението и да предвиди резултатите от него.

Приложението на интерактивните методи в обучението във висшето училище според авторите води до разнообразни „за” и „против” аргументи. Положителните страни на разглежданите методи се свързват с възможностите за активизиране процеса на учене; за повишаване на мотивацията на обучаваните; за развитие на комуникативни

умения, умения за работа в екип; за изграждане на нов тип компетентност – социално-ориентирана. Трудностите при работата с интерактивните методи произтичат както от тяхната иновационна същност, така и от липсата на необходимата системност и комплексен подход за внедряването им в практиката, както и неотчитане на методическата рефлексия, като ключова предпоставка за качествено им и ефективно прилагане.

15. **Цанков, Н.,** М. Левунлиева. (2010). От трансверсални компетентности към трансверсална личност в обучението чрез езика. *В: Стратегии на образователната и научната политика, бр. 3, ISSN 1310-0270; с. 254-269.*

Съвременното схващане за образованието като основа за ефикасно социално функциониране е тясно свързано с формирането и развиването на трансверсални компетентности, преносими през възрасти, дейности и проблемни ситуации. Това поставя на преден план въпроса за тяхната дидактическа конкретизация и трансформацията им в съответните умения и компетенции. Целта на настоящата статия е да се анализират и разкрият езиковите механизми, които лежат в основата на тази трансформация, чрез изследване на сложните и многоаспектни връзки между концептуално-събитийните двойки *компетентност – компетенция* и *концептуална метафора – езикова метафора*, обединени от характеризиращата ги релация *инвариант – вариант*.

Въз основа схващането за комуникационната природа на трансверсалните компетентности се защитава идеята, че езикът е както благоприятна среда, така и мощно средство за тяхното развитие. Тази зависимост се опосредства от метафоричната природа на езика, която прави възможна концептуализацията на абстрактни познавателни структури чрез конкретни такива по пътя на проекцията на връзки и елементи от конкретното към абстрактното ниво на познание.

Подобни проекции лежат и в основата на познавателното моделиране. Тази аналогичност прави процесите на обучението чрез езика и обучението чрез моделиране изоморфни. Това налага извода за тяхната споделена роля в трансформирането на компетентностите в компетенции и организирането им в динамична система от взаимно определящи се компоненти. Адекватното функциониране на тази система определя трансверсалността като форма на себеизразяване и самовъзприемане, а не просто като желан образователен резултат.

16. **Цанков, Н.** (2010). Началният учител за прилагане на моделирането в обучението. *В: Начално образование, бр. 5, година L, ISSN 0204-4951, с. 3-11.*
17. **Tsankov, N.** (2010). Modeling in primary school from the point of view of the teacher. *Trakia journal of Sciences, Vol. 8, Suppl. 3, Scientific serial Published by Trakia University, Series Social Sciences; Scientific Anniversary Conference with international Participation; Quality, Innovations, Mobility – European Dimensions of Science at Trakia University (May 21-st 2010, Stara Zagora) pp 301-307, ISSN 1313-7669 (print); ISSN 1313-3551 (online).*

Настоящата статия представя едно изследване проведено с начални учители по проблемите на моделирането в обучението. Направен е анализ на основните виждания за възможностите на приложение на моделирането в обучението в началното училище, неговите функции, основни етапи. Той показва доколко учителите го използват адекватно съобразно съчетаването му с други познавателни методи и какви модели най-често използват в своята практика.

Проведеното изследване показва, че учителите приемат моделирането като дейност приоритетна за преподаването. За над 60% от тях „моделът е средство чрез което по-лесно, по-достъпно и ясно става преподаването и приемането на нова информация в хода на учебния процес”, а „моделирането е дейност, при която се използват различни видове модели при преподаване на нови знания от учителите”. Въпреки, че за 91% от анкетиранияте начални учители познавателната функция на моделирането е основна, те не достатъчно осъзнават възможностите му за ползване от учениците, т.е. възможностите за формиране и развиване на умения за моделиране у самите ученици. Всичко това налага търсенето на адекватни методи и техники за формиране на умения за моделиране още в рамките на обучението в началния етап на основната образователна степен, предвид необходимостта от развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране в следващите образователни етапи и степени.

Учебно-познавателното моделиране в началното училище от своя страна притежава и редица особености наложени от средата, в която се реализира. Елементите, които предопределят неговата специфика са: потребностите, мотивите, целите, действията, операциите на ученика за учебно-познавателно моделиране, както и ситуациите и условията за неговата реализация. Това от своя страна налага предварителна подготовка на учителя за дизайн на средата, предлагаща ситуации

стимулиращи формирането и развиването на умения за моделиране, още в рамките на обучението в началния етап на основната образователна степен.

18. **Tsankov, N., Y. Rangelova.** (2010). *Information and communication technologies in foreign language teaching practice*. ICT in the education of the Balkan countries. CHAPTER 5 ICT IN THE PROCESS OF LEARNING HUMANITIES, NATURE SCIENCES AND MATHEMATICAL DISCIPLINES. Balkan Society for Pedagogy and Education, ISBN 978-954-326-149-9, Varna, pp 512-514.

Преподаването на чужди езици се характеризира с определена специфика, тъй като е едновременно средство за обучение и предмет на изучаване и обединява сложен комплекс от знания и умения. Информационните и комуникационни технологии имат потенциала да подпомогнат усвояването и усъвършенстването на езиковите умения по много различни начини. Те могат да бъдат използвани при реализацията на различните видове ключови умения за слушане с разбиране, четене, писане и говорене застъпени в учебната програма като подпомага тяхното обединяване в усвояването на цялостната езикова система. Тези предимства на информационните технологии ги поставят все по-често в центъра на изследователските търсения през последните години.

В обучението по чужд език използването на информационните и комуникационни технологии може да варира от съвсем слабо застъпено приложение в традиционните методи на обучение до цялостен иновативен подход обхващащ всички аспекти на образователния процес. Информационните и комуникационни технологии могат да се използват за подсилване ефекта на съществуващите образователни практики или за да променят изцяло характера на интеракцията учител – ученик. В класната стая информационните и комуникационни технологии могат да изпълняват следните роли:

- учат ученика на нови езикови умения;
- тестват уменията усвоени от учениците;
- подпомагат учениците в изпълнението на дадени задачи;
- осигуряват богат информационен ресурс на учениците при решаването на определени задачи;
- позволяват на учениците да комуникират активно в процеса на решаване на определени задачи.

Приложението на информационните и комуникационни технологии не измества учителя като субект в обучението, но може да му помага да трансформира и усъвършенства преподавателския си подход и практика.

На базата на горепосочените аргументи авторите на статията предлагат и обобщен модел на дигиталната компетентност на учителите по чужд език, като част от цялостната им професионална компетентност, която ще им позволи да използват селективно и адекватно възможностите на информационните и комуникационни технологии.

19. Plachkov, S., N. Tsankov. (2011). *The Digital Competence of Teachers: An Innovative Characteristic of The Established Professional Profile*. Knjiga I / Volume I - 6th International Symposium - Technology, Informatics and Education for Learning and Knowledge Society. Technical Faculty Čačak, 3–5th June 2011, pp 292-297.

Професионалната компетентност на учителя като част от професионалния профил търпи промени детерминирани от непрекъснатото развитие на технологиите. Правилното идентифициране на основните компетенции (интегрирани знания и умения), като основни елементи от дигиталната компетентност на учителя е от съществено значение за проектирането на технологични варианти за нейното пълноценно формиране и развитие. Настоящата статия прави опит за концептуализиране на рамката на дигиталната компетентност на учителя в контекста на непрекъснатото образование.

Компетентностният подход е една от актуалните теми в образователното пространство. Образователните институции срещат трудности в опитите да го анализират теоретично и да направят заключения по темата. Трудностите са свързани с необходимостта образованието да бъде синхронизирано с Европейската квалификационна рамка и са от различен характер, но това, което провокира авторите, както и експертите от всички нива на образователната система, е липсата на унифициран подход при идентифицирането на ключовите компетентности, в това число и дигиталната. Направения анализ и посочените факти в статията е основание авторите да заключат, че дигиталната компетентност на учителя е уникален социално-обоснован конструкт с многомерна структура, със собствен контекст на проявление, динамика и метакогнитивни връзки. Затова усилия трябва да бъдат насочени към това

дигиталната компетентност да не бъде само провокация на временна мода в образованието, но да бъде характеризирана така, че да се даде възможност за нейното операционализиране и да се изведат технологични варианти за формирането и развитието ѝ при подготовката на учители.

20. **Tsankov, N.** (2011). *Conceptual and Methodological Framework for the Formation and Development of the Information Competence of Future Teachers – Scientific and Research Grounds*. International Conference “Information Technology and Development of Education – ITRO 2011”. University of Novi Sad, Technical Faculty “Mihajlo Pupin”, Zrenjanin, Republic of Serbia, ISBN 978-86-7672-134-41, pp 65-69.

В условията на глобализация и социална динамика информационната компетентност на учителя придобива особена значимост по отношение професионалната му реализация в образователната система. Необходимостта от непрекъснато усъвършенстване на информационната компетентност на учителя, като част от неговия професионален профил изисква изясняване на същността ѝ и осигуряване на концептуална база и възможност за нейното технологично формиране и развиване. Статията е посветена именно на търсенето на тази концептуална визия за информационната компетентност на учителя и възможностите за нейното пълноценно формиране и развитие.

Според автора в образователната теория и практика съществуват противоречия относно проблематиката най-често свеждащи се до: (1) неразбирането и от там невъзможността да се разграничава системната подготовка на специалистите (предимно от техническите специалности) в областта на информационни технологии, подготовката на учители по информатика и информационни технологии и тази на бъдещите учители по други учебни предмети и потребителите на тези технологии; (2) не отчитането на възможностите на компетентностния подход при проектирането на целите и очакваните резултати от образованието, както и невъзможността да се идентифицират базисните елементи на всяка компетентност; (3) неяснотата по отношение концептуалната рамка на информационната компетентност на учителя и възможностите за пълноценното и включване в неговия професионален профил; (4) липсата на концептуален модел за проектиране на технологични решения за формиране и развиване на информационната компетентност на учителите в рамките на образователната им подготовка.

Идеята на настоящата разработка е да трасира възможностите за търсене на научно обоснована технология за формиране и развитие на информационната компетентност на бъдещия учител в процеса на неговата подготовка и съобразно изискванията на непрекъснатото образование.

Технологични решения могат да бъдат успешно намерени, базирайки ги на проект-инвариант за формиране и развитие на информационната компетентност, отчитащ следните основни детерминанти:

- социални потребности за развитие на информационната компетентност;
- ценообразуване, комплексно проектиране и образователен дизайн на формирането и развиването на информационната компетентност;
- разработване на проект за формиране и развиване на информационната компетентност, съдържащ: концептуална, съдържателна и процесуална части;
- разработване на модел-инвариант и апробиране на варианти за формиране и развиване на информационната компетентност.

Така с една цялостна и методологически обоснована концептуална визия е възможно пълноценното формиране и развиване на информационната компетентност на бъдещите учители чрез университетското им образование.

21. **Цанков, Н.,** М. Левунлиева. (2011). Моделирането и метафоризирането в учебното познание – една пресечна точка. *В: Личностно развитие на учениците в съвременното образование и общество (том V)*, УИ „Неофит Рилски”, Благоевград, ISSN 1314-1996, (121-129).

Изследването представя пресечните точки между метафоризирането и моделирането в обучението като си поставя за цел да анализира възможностите за обогатяване на учебните понятийни системи чрез синергиране на двата процеса. Въз основа на схващанията, че: 1) моделът е заместител на изучавания обект или явление и 2) концептуалната метафора е модел на мислене, чрез който понятийни системи, отнасящи се до абстрактни същности се опознават въз основа на топологията и значимите характеристики на аналогични на тях понятийни системи за конкретни обекти и явления, изследването предлага творчески модели за формиране, структуриране и обработване на учебни понятия.

Доказва се, че ключът към синергизирането на гореспоменатите процеси е тяхната обща зависимост от симулираното познание. При моделирането то включва обработката на разнообразието от модели, представящи изучаваните понятия. При метафоризирането, то представлява установяването на връзки между привидно несвързани обекти и явления от реалността от една страна и понятийните структури, които определят познанията ни за тях, от друга.

22. **Цанков, Н.** (2011). Мотивационна динамика и интерес на учениците в условията на проблемно-базирано обучение в средното училище. *В: сп. Стратегии за образователна и научна политика, година XIX, Брой 3, ISSN 1310-0270, с. 239-255.*
23. **Цанков, Н.** (2011). Ефективност на проблемно-базираното обучение и отношение на учениците при реализирането му в средното училище. *В: Управление на средното образование, - информационен бюлетин, год. LIII, бр. №6, ISSN 1310-781X, с. 51-70.*
24. **Tsankov, N.** (2012). Students' motivation in the process of problem-based education in chemistry and environmental sciences. *International Journal of Humanities and Social Science (IJHSS), ISSN 2220-8488 (Print), 2221-0989 (Online), Vol. 2 No. 21; November 2012, pp 155-166.* <http://www.ijhssnet.com/update/index.php/archives.html?id=1379>

Наблюденията върху образователната практика в средното училище и редица изследвания в областта установяват, че съществува трайна тенденция в посока демотивация и понижаване на интереса на учениците в обучението. От друга страна, изискванията към образователната дейност, която следва да бъде съзнателна, активна, мотивирана, системна, интерактивна и творческа, превръща проблема за ефективността на обучението, мотивацията, формирането и развитието на учебно-познавателните интереси чрез него в проблем с непреходна актуалност и значимост. Търсенето на пътища за повишаване на ефективността на ученето, интереса и мотивацията в обучението е основна задача на съвременното образование и важна детерминанта на неговото качество. Статиите характеризира част от възможностите на проблемното обучение, а представените резултати от проведените емпирични изследвания позволяват адекватната му оценка като вариант за повишаване мотивацията и интереса на учениците, както и ефективността на ученето в обучението в гимназиалния етап на средната образователна степен. Основната цел на диагностиката е свързана с

възможността да се провери ефективността на ученето, динамиката на мотивацията и интерес и доколко мотивацията в хода на проблемно-базираното обучение (регистрирана чрез тестиране и наблюдения) влияе върху мотивацията за изучаването на учебния предмет в рамките на чието предметно съдържание се реализира то.

Авторът представя проблемно обучение, фази на реализирането му в средното училище и типология на учебните проблеми, както и мотивацията и интереса като образователни конструкти. Анализирани са ефективността на ученето в рамките на обучението, оценена чрез величината на ефекта на експерименталното въздействие. Приоритетно в рамките на изследването е анализирана мотивацията за постижения, която заема съществено място в мотивационната регулация на процеса на обучение, като силно влияе върху поставените цели, съдържанието на дейността, положените усилия и има определящо значение за индивидуалното поведение на ученика в рамките на създадената ситуация.

Оценката на ефективността е направена на базата на резултатите от обучението по Природни науки и екология в контролна и експериментална групи, проверени чрез система от стандартизирани тестове. Изследването на учебно-познавателната мотивация, претенциите и отношението на учениците е извършено на няколко нива: в рамките на един учебен час е проведена диагностика чрез картата за проучване и оценка нивото на мотивация в хода на дейността по учебно-познавателно моделиране; проучено е нивото на учебна мотивация по учебния предмет, в рамките на който се провежда обучаващия експеримент. Установена е корелацията между успеваемостта при решаването на поставената задача (изискваща решаването на конкретен проблем) и равнището на мотивация.

Външните прояви на отношението (интереса и мотивацията за постижения), отразени в характеристиките и продължителността на дейността по проблемно-базираното обучение и резултатите от него успешно се изследват чрез метода на наблюдението. Основната му цел е да се установи до каква степен прилагането на проблемно-базираното обучение на учениците от гимназиалния етап на средната образователна степен влияе върху отношението им към дейността и резултатите от нея и една първоначална оценка, доколко тя е ефективна. В обобщение на базата на резултатите от педагогическото наблюдение и направените изводи от тях е констатиран нарастващ интерес към проблемно-базираното обучение като повече от половината от учениците показват силно проявен интерес и заинтересованост от резултатите от дейността. Това налага извода, че при прилагането на такъв тип обучение се увеличава

броят ученици, които активно се включват в дейността, техният интерес се повишава, на лице е готовност за по-висока степен на самостоятелност в учебната дейност и като цяло се наблюдава положително отношение към дейността и резултатите от нея. Направена е оценка на предпочитанията на учениците относно избора на съответните типове проблеми за решаване в рамките на обучението: добре структурираните проблеми, частично (умерено) структурираните проблеми и слабо структурираните проблеми.

25. **Tsankov, N.** (2012). The concept-event pair competence - competency in education sciences. *Romanian Journal of School Psychology*, ISSN 2248 – 244X, ISSN-L 2248 – 244X, Vol. 5, No. 9, pp. 43-52.

http://www.anps.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=46

Настоящото изследване е част от разгорещения и все още незавършен дебат върху обема и съдържанието на понятията *компетентност* и *компетенции*, породен от въвеждането на компетентностния подход в мениджмънта, а по-късно, и в образованието. Статията се фокусира предимно върху значимостта на тези две понятия за подобряването на качеството на образованието и довеждането му до равнище, което да отговаря както на потребностите на обществото като цяло, така и на конкретните нужди на работодателите.

От направения анализ следват заключителни обобщения за понятията „компетентност” и „компетенция” като елементи на концептуално-събитийната двойка: за компетентността като интегрално личностно свойство (качество), като система от компетенции, структурирани по определен начин и интегриращи *знания* и *умения*, както и *отношения* на индивида към себе си, към другите, към дейността и резултатите от нея; за специфичния контекст на трансверсалните компетентности, даващи възможност на личността за адекватна самостоятелна практическа реализация и изява.

От систематизацията на различните виждания за компетентност и компетенция, може да се обобщи, че „компетентност“ се свързва предимно с „потенциални способности“, с „ефективно извършвана дейност“, с „емоционален аспект и придаване на смисъл на дейността“, докато „компетенция“ има повече прагматичен оттенък като „реализира на практика компетентността“, „знае „как“, а не „че““, осъществява „връзка между знания и ситуация“. Етимологията на двата термина насочва към автентичното значение на компетентност като „подходящ, съответстващ, способен, значещ“, а на

компетенция по-скоро като „съвпадам, съответствам, способен“. Компетенцията е операционализирана и изявена субектно компетентност. Така компетентността е преди всичко е субективна и личностна, докато компетенцията – обективна и нормативна характеристика на човешката дейност.

Анализът показва, че между понятията компетентност и компетенция съществува релация инвариант – вариант и демонстрира, че, приложено акуратно в образователните планове, това разграничение допринася за формирането на важни личностни характеристики и може да подпомогне по-ефикасната житейска и професионална реализация на обучаващите се.

26. **Цанков, Н.** (2012). Учебно-познавателни задачи за формиране и развитие на компетентност за моделиране в обучението по Химия и опазване на околната среда. *Chemistry: Bulgarian Journal of Science Education*, ISSN (print) 0861-9255 ISSN (online) 1313-8235, *Volume 21, Number 3, Природни науки в образованието*, (327-340).

Учебно-познавателните задачи са основно средство за формиране и развитие на компетентността за учебно-познавателно моделиране чрез обучение в гимназиалния етап на средната образователна степен. Химията и опазване на околната среда е предметна област позволяваща възможности за системно и целенасочено формиране и развитие на тази компетентност. Настоящата статия представя едно изследване на основните типове учебно-познавателни задачи, които са основно средство в технологията за формиране и развитие на компетентността за учебно-познавателно моделиране в обучението по Химия и опазване на околната среда. Представените съдържателни компоненти (знания, умения и отношения) на компетентността за учебно-познавателно моделиране и посочените характерни особености и спецификата на метода на моделирането са в основата на разработването на система от учебно-познавателни задачи. Тези задачи (репертоар от ситуации) свързани с формирането (определянето) на понятието „карбоксилна киселина“ и разработената матрица на графичен модел за определяне на понятие (съчетано моделиране на родово-видови отношения, причинно-следствени връзки и дефиниционни връзки и отношения) са пример за илюстриране на възможности за формиране и развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране в обучението по Химия и опазване на околната среда.

Авторът подчертава необходимостта от създаване на учебно-познавателни ситуации на базата на конкретни задачи, даващи възможност за формиране на знания за моделите и моделирането, умения за реализиране на тази дейност и формиране на отношение към нея и резултатите ѝ. Това поставя и друго изискване като условие за развиване на компетентността за учебно-познавателно моделиране в обучението на учениците от гимназиалния етап на средната образователна степен, свързано със структурирането на познавателната информация, съобразно изграждане на личностен смисъл при усвояване на учебното съдържание на базата на целенасоченото и системно приложение на моделирането в учебно-познавателната дейност.

Статията позволява да се направят изводи относно използването на моделирането като учебно-познавателен метод, който не бива да се осъществява нито самоцелно и изолирано от учителите в цялостния методически контекст, нито стихийно от учениците, а да е интегриран и интегриращ процес, което от своя страна поставя редица изисквания към системата от учебно-познавателни задачи и към синхрона с другите методи на обучение, използвани в хода на формирането и развиването на компетентността за учебно-познавателно моделиране или на другите ключови личностни компетентности.

27. Бонева-Дамянова, Ек., **Н. Цанков**. (2012). Домашните работи по информационни технологии в средното училище – ученическо отношение и мотивация. *В: Образование и технологии, бр. №3, ISSN 1314-1791, (187-193).*

Повишаването на самостоятелността в процеса на училищното образование и интегрирането на различни взаимодопълващи се форми на неговата организация дава възможност то да отговори на съвременните социални изисквания в контекста на ученето през целия живот. Домашната самостоятелна работа и пълноценното използване на нейните възможности дава възможност за усъвършенстване на училищното образование, повишаване на неговата ефективност и възможности за целенасочено формиране на умения за самостоятелно учене, гарантиращи пълноценна професионална реализация, както и възможност за поддържане на мотивацията и положителното отношение на учениците към ученето и резултатите от него.

Домашните работи са основна форма, а домашните задания едно от средствата за реализиране на самостоятелната работа на учениците в средното училище. Настоящата статия представя изследване на отношението на учениците от

гимназиалния етап на средната образователна степен и мотивацията им за реализиране на домашните задания. Предмет на изследване са и техните предпочитания към основните типове учебно-познавателни задачи за домашна работа.

Направена е характеристика на домашната самостоятелна работа в обучението по Информационни технологии и са апробирани три типа учебно-познавателни задачи: възпроизвеждаща по образец, по правила или система от правила и конструктивна т. е. изискваща творчески подход.

Изведено от анализа в статията е основание на авторите за търсенето на възможности за активизиране познавателната активност на учениците чрез самостоятелни домашни работи включващи различни по тип учебно-познавателни задачи, гарантиращи формирането и развиването на трансверсални (преносими) компетентности, свързани не толкова със функциите на познанието, а с интенциите на участниците (стила им към познанието) – очакван образователен резултат от обучението в гимназиалния етап на средната образователна степен и основа за култивирането на всички други ключови, предметни компетенции и специални способности и умения. Това от своя страна ще доведе до пълноценното управление на образователния процес чрез системното и целенасочено приложение на домашните самостоятелни работи, гарантиращ възможност за формиране и развитие на самостоятелността и уменията за учене през целия живот.

28. Гювийска, В., **Н. Цанков**. (2012). Концептуализация и/или технологизация на идеята за смесено обучение (класическо и електронно) във висшето училище. *В: сп. Стратегии за образователната и научната политика, №5, (383-396)*.

Статията предлага двоен прочит на идеята за смесен тип обучение във висшето училище (като единство от класическо и електронно обучение). Нейното предназначение е чрез спекулативно мислене да направи концептуална защита на проблема от една страна и от друга да провери възможността за технологичен прочит чрез анкетно проучване на мнението на студентите. Тези две страни (две изследвания) са доказателство, че „смесеното обучение” не променя или не би могло да промени по същество значими характеристики на обучението във висшето училище. Това е поредният опит висшето образование да бъде модернизирано чрез технология, която не може да гарантира хуманистичната идея, че всяка промяна винаги първо трябва да бъде ценностна. Но образованието е една от малкото научни и социални сфери, в които

връзката между концептуализация и технологизация, независимо от същностните им различия е необходима.

Статията в случая предлага един философски ракурс към образованието във и по повод новите информационни технологии и техните концептуални проекции като разглежда смесеното обучение като единство от традиционно (репрезентационно) и електронно (презентационно) обучение чрез понятието „информационен презентационизъм” като концепт. Неговото протооснование е понятието „информация”, като философска категория.

Проведено е емпирично изследване, като негов обект е отношението на студентите към смесеното обучение, а предмет типа на връзката, начините за реализация (промяна), факторите и средата, очаквания резултат и ресурсите за смесено обучение във висшето училище.

Настоящото изследване не се стреми да прави генерални изводи и обобщения, независимо от съвпаденията между спекулативното мислене на концепцията за „смесено обучение” и мненията на студентите, като негови потребители. Неговата задача е да се проблематизира:

1. „Концепция” и „технология” са същностно несъвместими понятия от научна гледна точка, а само допълващи се, и образованието е подходяща социална среда този научен момент да се случи.
2. Концептуалната защита на една образователна идея, е промисъл за едно предстоящо бъдеще, което носи не само очакване за промяна, но и конструктивна критика, но не като част от дискредитирането ѝ, а като възможността да бъдем реалисти в начинанията си, без да се отказваме от волята на откриватели.
3. Технологизирането на образователните идеи е част от тяхната същност на репродуктивно знание, но желанието да бъдем иновативни е единствено в мисията, на която служим.
4. Философският прочит на образованието е път към неговото случване като концепции, които могат да бъдат заложени в практиката, но не винаги могат да бъдат доказани, защото измеримостта е маркер на технологията, която следва, но само неизмеримото може да изпреварва времето.

29. Бонева-Дамянова, Ек., **Н. Цанков**, Ив. Дамянов. (2012). Компютърните игри – от образователно средство към образователен продукт (за повишаване на мотивацията и интереса). *В: сп. Образование, бр. №4, ISSN 0861-475X, (35-44).*

Водени от идеята за търсене на възможности за повишаване на ефективността и качеството на ученето, авторите предлагат в настоящата статия варианти за повишаване на мотивацията и интереса на учениците чрез превръщането на компютърните игри от образователно средство в образователен продукт. Превръщайки концептуалните виждания за мотивацията и интереса, като образователни конструктори в контекста на съвременните теории за обучение в развлекателна форма (едутеймънт) и идеите на конструктивизма в реалности, авторите предлагат технологични идейни решения за свързването на компютърните игри като образователно средство и продукт в обучението по Информатика и информационни технологии в средното училище. Направен е преглед на основните знания и умения формирани и развити на първо равнище на учебните програми в конкретната образователна спете и етап необходими за реализирането на идеята. Предложените са конкретни варианти за проектиране на игри базирани на следните основни модели: поколение, абсорбция, сблъсък, транспортиране, блъскане, издърпване и дифузия.

30. **Tsankov, N.** (2012). High school students as subjects in the process of formation and development of cognitive competencies. *Romanian Journal of School Psychology*, ISSN 2248 – 244X, ISSN-L 2248 – 244X, December 2012, Vol. 5, № 10, pp. 47-54. ,

Статията изследва и интерпретира основните теории, отнасящи се до специфичните характеристики на учениците в средната образователна степен в качеството им на субекти в процеса на формиране и развитие на познавателни компетентности. Изследвани са връзките между този процес и някои вътрешно присъщи личностни качества, които го улесняват и допринасят за ефикасността му.

Извеждат се обобщени характерни особености за учениците от юношеската възраст:

- Новообразуванията от предходните години са завършени. Стабилизиран са психичните системи на сетивността, на вниманието, мисленето и въображението. Достигнато е по – високо равнище в развитието на основните психични функции памет, мислене и внимание.

- Изменена е структурата на мисловните процеси и на познавателната дейност. В резултат на това за учениците от гимназиалния етап не е важно толкова какви задачи решават, а по какъв начин решават учебно-познавателните задачи.
- Променената социална ситуация в развитието на учениците от гимназиалния етап поражда вътрешни предпоставки за съществени новообразувания в тяхното социално, личностно и психично развитие.
- Стабилизираните психични системи повишават ефективността на психичните процеси, свързани с непосредствената адаптация на учениците и съхраняване на по-голям обем информация.
- Към стабилизираните в края на юношеството психични свойства на личността се отнасят не само познавателните им способности, но и образователните им компетентности.

Социалната ситуация в развитие на учениците от гимназиалния етап е особена, тъй като те са на прага на своя самостоятелен живот. Това ги поставя в нова социална позиция, за която е характерно:

- появилата се необходимост от ориентиране в света на професиите, избор на професия и жизнен път;
- самоопределението на ученика от гимназиалния етап като първостепенна важност за живота му се утвърждава като психологически център на социалната ситуация в неговото развитие;
- утвърденият психологически център в неговото развитие поражда своеобразна позиция, която се появява като специфична насоченост на личността към бъдещето. Ученикът започва да „гледа“, да „вижда“ настоящето от позицията на бъдещето;
- новата социална ситуация и позиция на учениците от гимназиалния етап изменя значимостта на обучението им, неговата ценност и отношението им към задачите, целите, съдържанието и методите на учебно-познавателната им дейност.

Изведените характеристики пораждат в социалното, личностното и психическото развитие на учениците от гимназиалния етап на новообразувания, свързани с: формиране на светоглед; самостоятелност на съжденията; повишена възискателност към моралния облик; развитие, стабилизиране и диференциране на самооценката; стремеж към самоопределяне и към самоусъвършенстване

(самообучение, самовъзпитание, саморегулация). Независимо от настъпващите социално-психологически изменения в личностен план, те продължават да учат, но учебно-познавателната им дейност се характеризира с редица особености:

1. Учебната дейност продължава да е основна, но отношението към ученето се променя от повишения интерес към отделните учебни предмети.
2. Ситуационната структура на учението е нова, тъй като водещо място заемат мотивите, свързани със самоопределянето, избора на професия и подготовката за самостоятелен живот. Така мотивите придобиват личностен смисъл и стават по-действени, като се повишава тяхната сила и устойчивост, заедно с интереса на учениците към учебно-познавателната дейност, към нейното съдържание и методи, към самия образователен процес.
3. В учебно-познавателната дейност на учениците от гимназиалния етап настъпват и други изменения, по-съществени от които са следните:
 - все по-рядко те се затрудняват при определяне на видови и родови признаци на конкретни и абстрактни понятия;
 - намаляват затрудненията им в мисловните операции сравняване, обобщаване, абстрахиране, анализ и синтез и др.;
 - все по-често използват придобитите вече прийоми и методи за запомняне;
 - подбрана е съдържателната мотивационна структура на учебно-познавателната дейност;
 - ярко забележим е стремежът към ориентиране в различни гледни точки и съставяне на собствено мнение;
 - засилен е стремежът към търсене и установяване на истини;
 - увлечение по самия ход на анализа на ситуации, възгледи, твърдения;
 - стремеж към използване на повече и нови способности за обосноваване на свои твърдения (мнения, убеждения), на собствена позиция;
 - повишена е активността и продуктивността на мисленето на учениците, които с лекота правят смели предложения и обобщения, издигат и обосновават оригинални идеи;
 - повишено е равнището на готовност за самообразование, самовъзпитание и самоусъвършенстване.

Всички особености в личностното развитие на юношите имат отношение към спецификата на учебно-познавателните задачи и позволяват разгръщането на една по-

цялостна технология за развиване на компетентност за учебно-познавателно моделиране при учениците от гимназиалния етап. Следователно може да се приеме, че техният избор като контингент и субекти в изследването е оптимален и свързан с достигнатото равнище на обучаемост и обученост, на общи и специални познавателни способности за построяване и за използване на модели в учебно-познавателната дейност, а в перспектива и в други дейности.

Познавателният потенциал на изследваните ученици се анализира от процедурна, технологична и операционална гледна точка. Въз основа на зависимостта между компонентите на познавателната компетентност на учениците и личностния им профил се предлага програма за неговата идентификация. Това създава възможност за индивидуализация на методическите варианти в обучението чрез диференциация на обучаващите се според равнището на техните компетенции.

31. **Цанков, Н.** (2013). Мотивация на студентите от педагогическите специалности в условията на смесено (традиционно и електронно) обучение. *В сборник: Знанието - традиции, иновации, перспективи; Научна конференция с международно участие, Бургаски свободен университет. Том 1; ISBN 978-954-9370-95-9, с. 353-359.* http://www.anps.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=47

Нарастващите изисквания към подготовката на студентите от педагогическите специалности и необходимостта от непрекъснатото повишаване качеството на университетското образование налагат намирането и прилагането на по-ефективни образователни технологии и практики. Развитието на информационните и комуникационни технологии дава възможност за успешното им интегриране в рамките на университетското образование на различни равнища. Чрез използването на средите за електронно обучение студентите имат възможността сами да определят темпото си на учене, времето, мястото и продължителността на учене. Платформите за електронно обучение са изключително гъвкави и позволяват използването на индивидуализирането на обучението съобразно индивидуалните потребности на всеки студент и спецификата на съответния курс на обучение.

Мотивацията е в основата на всяка човешка дейност. Мотивационният поведенчески компонент е определящ по отношение проектирането и реализирането на образователния процес във висшето училище, а мотивационната регулация на ученето е в основата на неговото качество. Стимулирането на индивидуалните възприятия за

компетентност, мотивираност, интерес и личностна значимост превръща студентите, бъдещи педагози в субекти първоизточници на своята житейска съдба. В условията на смесено обучение са търсени възможности за направляване, поддържане и регулиране на индивидуалната мотивация за учене, както и пълноценното проектиране на образователната среда, гарантираща тази мотивация. Съвременните платформи за електронно обучение и тяхното целенасочено приложение в университетското образование е с подчертан мотивационен ефект. Важни за отношението на студентите от педагогическите специалности към образователната дейност са мотивацията и интерес, които правят обучението динамично активно състояние, базирано на удовлетвореността от резултатите. Настоящото изследване представя резултати свързани с отношението на студентите към смесено (електронно и традиционно) в университетското образование и мотивацията им за пълноценно включване в него.

Авторът извежда не преден план идеята за връзката между смесеното обучение и мотивацията на студентите позволява да насочим усилията си към целенасоченото поведение на обучаемите, във всички негови разновидности, защото мотивацията е средоточие на вътрешни потребности и външни въздействия върху личността. Бивайки регулиращ фактор в поведението на личността, мотивацията създава предпоставки да пренасочим вниманието си в обучението към неговите ценностни аспекти. Идеята за „смесено обучение” във висшето училище е възможността за нова конфигурация от гносеологични, аксеологични и дидактически фактори, ирадиращи нова образователна среда.

Резултатите от изследването дават основания да оценим динамиката на учебната дейност и нейната връзка с мотивацията като процес. В този смисъл „смесеното обучение” е една нова възможност да създадем приоритети за проучвания, свързани с идеята за иновативни модели на взаимодействие между класическо и електронно обучение, стимулиращи мотивационния режим на поведение при обучаемите.

Експериментирането на образователни техники и технологии във висшето училище, приоритетно е свързано с новите информационни и комуникационни мрежи. Принципът на техния подбор ще се определя от възможността не просто да познаваме електронните платформи, ресурси и формати на дейност, но преди всичко от вътрешните очаквания и нагласи на студентите, ревизирана чрез мотивите за целенасочено поведение в обучението.

32. **Tsankov, N., M. Levunlieva.** (2013). Motivation Dynamics in the Conditions of Mixed (Electronic and Traditional) Foreign Language Education. *Proceedings IV International Conference of Information Technology and Development of Education 2013 (ITRO 2013)*, Technical faculty "Mihajlo Pupin", Zrenjanin, University of Novi Sad, Republic of Serbia, ISBN 978-86-7672-203-7, (287-294), <http://www.tfzr.uns.ac.rs/itro/index.html>

Съвременните бихейвиористични теории дефинират два основни компонента, определящи поведенческите модели: асоциативния и мотивационния. Мотивационният компонент е от съществена значимост при организацията и реализацията на процеса на обучение. Задачата за концептуализиране на мотивационните модели в образованието и тяхното приложение в алгоритмизирането на дейности, които подобряват мотивацията на студентите, допринасят както за успеха им при усвояване на учебния материал, така и за адекватността на социалното им функциониране.

Един от начините за постигане на тази цел е разглеждането на отношението на студентите към учебния процес като основен компонент на системата от техните компетенции. Това операционално ниво на отношението на обучаващите се към техните образователни задачи е определящо за мотивацията им за успех. Формирането на положителна мотивация, интерес и отношение у студентите към учебните дейности осмисля познавателните ситуации, в рамките на които се развиват и подобряват техните базисни трансверсални компетентности. Следователно един от начините за разкриване и анализиране на механизмите, които регулират изучаването на втори език е да се изследват основните мотивационни фактори, в контекста на стимулирането на положителни очаквания и отношения у студентите. Изследването представлява опит да се насочат, поддържат и регулират тези положителни мотивационни модели в условията на смесено обучение на студенти педагози. Представените резултати са свързани с мотивационната динамика на студентите именно в този образователен контекст.

33. Gyuviiska, V., A. Tsvetkova, N. **Tsankov**. (2013). The Virtual Net in Educational Context: New Stakes, New Players. *Proceedings IV International Conference of Information Technology and Development of Education 2013 (ITRO 2013)*, Technical faculty "Mihajlo Pupin", Zrenjanin, University of Novi Sad, Republic of Serbia, ISBN 978-86-7672-203-7, (358-361), <http://www.tfzr.uns.ac.rs/itro/index.html>

Изследването предлага нов прочит на виртуалната мрежа като социотехническа, като за целта са използвани идеите на Бруно Латур и Мишел Калон, както и на български автори по този проблем. Образователните проекции на идеята са разгледани по отношение на:

- Преодоляване на опозицията “природно” и “културно”, доколкото социотехническата мрежа е хибридна по своя характер;
- Релацията знание-ситуация знание, където ситуацията е условие за катализиране на знанието в образованието;
- По отношение на посредниците най-важният от които се оказва информацията, в нейния социален ефект.

Авторите трасират възможността да преоценим образователните послания на виртуалната мрежа, където съжителстват различни актьори и се променя същността на посредника (информацията като символен капитал), като конструктивна критика на самото образование.

Статията предлага емпирично изследване с предмет виртуалната мрежа като социотехническа, в което са включени университетски преподаватели и експерти в областта на приложение на информационните и комуникационни технологии, виртуалните мрежи в контекста на университетското образование. Целта на изследването е анализ на контекстите на разбиране на «виртуалната мрежа», като «социотехническа» в условията на смесено (електронно и традиционно) обучение във висшето училище.

Авторите стигат до изводите че:

- Изследването на виртуалната мрежа като социотехническа позволява да я разгледаме като взаимодействие от актьори. Това позволява да се отчете нейния хибриден характер и новите социални ефекти, които той притежава. Най-важният от които е преодоляване на опозицията „природно и културно”.
- Пренасочване на вниманието във виртуалната мрежа към „ситуацията”, която поражда, реализира и капитализира знанието ни позволява да говорим за

възможността за „организационна промяна” в образованието. Последната на този етап е поставена под въпрос, поради неефективно използване на образователните възможности на самата виртуална мрежа.

- Въпросът за посредниците във виртуалната мрежа не е еднозначен. В качеството на такъв може да се разглежда самата информация, но в нейния социален ефект. Ето защо най-важното последствие от приложението на медийна теория в концептуализацията на образованието, не е неговата технологизация, а критика на самото образование.

34. Tzvetkov, V., N. **Tsankov**. (2013). Systems for organization and realization of football training at school (didactic and methodological aspects). *Activities in physical education and sport*. Vol. 3, ISSN 1857-7687, pp 79-81; http://www.fsprm.mk/Za_spisanieto_EN_APES.html.

В рамките на съвременното училищно образование Културно-образователната област "Физическа култура и спорт" е неразделна част от общообразователната подготовка във всички степени и етапи. Осигуряването чрез нея знания, умения и отношения формират физическата и спортната култура като важен компонент на общата култура на учениците, развиват и поддържат физическата им дееспособност, подготвят ги за активен, здравословен начин на живот, системно спортуване и след завършване на средното образование.

Настоящата статия е посветена на търсенето на възможности за повишаване на качеството на училищното образование в частност обучението по Физическо възпитание и спорт чрез интегриране на възможностите на различни системи за организация и реализация на обучението и тяхната дидактико-методическа конкретизация. Представена е концептуална визия, последваща опарационализация на възможностите, както и елементи от визията на учителите за практическото приложение на различни системи за организация и реализация на обучението по футбол в училищното образование.

Авторите стигат до извода, че пълноценното интегриране на различните възможности от вече познатите и коментирани в настоящата статия системи е от съществено значение за качеството на очакваните резултати (знанията, спортнотехническите и тактическите умения).

35. **Tsankov, N., D. Tomova.** (2013). Applying mixed education (traditional and electronic) in the work with education majors. *Research in Kinesiology, vol.41*, ISSN 1857-7679, pp 190-193; http://www.fsprm.mk/Za_spisanieto_EN.html.

Нарастващите изисквания към подготовката на студентите от педагогическите специалности и необходимостта от непрекъснатото повишаване качеството на университетското образование налагат намирането и прилагането на по-ефективни образователни технологии и практики. Развитието на информационните и комуникационни технологии дава възможност за успешното им интегриране в рамките на университетското образование на различни равнища. Чрез използването на средите за електронно обучение студентите имат възможността сами да определят темпото си на учене, времето, мястото и продължителността на учене. Доклада предлага прочит на идеята за смесен тип обучение във висшето училище (като единство от класическо и електронно обучение) чрез концептуална защита на проблема от една страна и от друга да провери възможността за технологичен прочит чрез анкетно проучване на мнението на студентите бъдещи субекти на този тип обучение. Тези две страни са доказателство, че „смесеното обучение” не променя или не би могло да промени по същество значими характеристики на обучението във висшето училище, но дава възможности за усъвършенстване на конкретни страни от него.

На базата на проведен емпирично изследване и последвалия анализ на резултатите авторите правят няколко извода относно предимствата на смесеното обучение.

Въпреки противоречивите мнения от страна на студентите и преподавателите са открити следните акценти по отношение отчитане на предимствата на смесеното обучение, които са и в основата на неговото пълноценно проектиране и реализиране.

Предимства на смесеното обучение от гледна точка на студентите:

- Улеснена, пълноценна комуникация с преподавателите;
- Лесен достъп до информация относно извънаудиторната заетост - по-пълноценното ѝ реализиране;
- Навременен достъп до изискванията относно текущия контрол и изпитните процедури;
- Възможност за създаване на електронно портфолио, гарантиращо по-добра подготовка за изпита.

Предимства на смесеното обучение от гледна точка на преподавател:

- По-високо степен на концептуализиране и структуриране на учебното съдържание (ключови думи, модели, функционални връзки);
- Бързо и навременно актуализиране на учебното съдържание и възможност за неговото непрекъснато реструктуриране, съобразно логиката на учебния курс и възможностите на студентите;
- Пълноценно проектиране и организиране на извънаудиторната заетост на студентите;
- По-висока степен на нагледност в рамките на аудиторната заетост на студентите;
- Лесно прекодиране на учебната информация в различен вид (динамично моделиране).

36. **Tsankov, N.** (2013). The competence approach in the cultural-and-pedagogical field of physical education and sports. *Activities in physical education and sport*. Vol. 3, № 2, ISSN 1857-7687, pp 209-214.

Статията концептуализира възможностите за приложение на компетентностният подход към Културно-образователната област „Физическа култура и спорт”, защото съвременните изисквания към всички културно-образователните области и обучението в тях извеждат на преден план някои основни проблемни полета, чиято концептуализация и методологическа обосновааност ориентират бъдещи изследвания в науките за образованието в няколко основни плана. В обществен план – търсене на възможности за разрешаване на съществуващото противоречие между обективните социални изисквания към образованието и тяхната реализация, посредством прилагането на компетентностния подход; в теоретичен план – обосноваване на теоретично равнище необходимостта от развиването на ключови видове компетентност у учениците, имащи трансверсален характер; в практико-приложен план – да съдейства за усъвършенстване на образователната практика в културно-образователната област „Физическа култура и спорт” и да я ориентира към формирането и развиването на ключови видове компетентност като личностно качество и необходимост.

Авторът прави задълбочен анализ, който е основание за няколко извода свързани с концептуализирането на компетентностния подход и последващото му операционализиране и технологизиране в рамките на културно-образователната област „Физическа култура и спорт”:

- Видна е необходимостта от по висока степен на конкретизиране на образователните резултати, като компетенции (интегрирани знания и спортно-технически и тактически умения) на ниво държавни образователни изисквания за учебно съдържание, като условие за адекватната им проекция и пълноценното им отразяване в учебните програми в различните класове.
- Разработената система за ежегодно оценяване на учениците по “Физическо възпитание и спорт” за средната образователна степен, ще бъде първоценно прилагана от учителите в една по-голяма степен една тогава когато образователните резултати (цели) са конкретизирани в равнища на компетенции, интегриращи конкретни знания и спортно-технически и тактически умения.
- Прилагането на компетентностният подход в обучението по физическо възпитание и спорт в различните образователни етапи и степени ще допринесе за извеждане на преден план на образователната насоченост на този учебен предмет и ще популяризира неговите познавателни стойности, като се даде възможност за оценяването на постиженията на учениците, да бъде неделима част от процеса на обучение, дефинираща неговата ефективност и резултативност.
- Налице са възможности за разширяване и продължаване на изследователската програма за прилагане на компетентностния подход при обучението в културно-образователната област „Физическа култура и спорт” по посока на изследване на личностните особености на учениците по отношение корелациите между основните компетенции като основа на идентифициране на личностните профили.
- Ценно е да се изследва от специалистите по методика на обучението по физическо възпитание каква е корелацията между степента на развитие на основните компетенции заложи като нормативни изисквания за завършване на конкретен образователен етап и ли степен и успеваемостта на учениците на Държавните зрелостни изпити, както и с промените в професионалните им ориентации.

37. Plachkov, S., N. Tsankov, A. Tsvetkova. (2014). Students' Training Through The *Blackboard Learn* E-Platform. *Proceedings International Conference of Information Technology and Development of Education 2014 (ITRO 2014)*, Technical faculty "Mihajlo Pupin", Zrenjanin, University of Novi Sad, Republic of Serbia, ISBN: 978-86-7672-225-9, (1-6).

Търсенето на възможности за адаптиране на образователния процес във висшите училища съобразно изискванията на пазара на труда налага извеждането на преден план използването на електронните форми за дистанционно обучение. Една добра възможност за осигуряване на необходимото качество на образователната услуга във висшите училища е смесеното (електронно и традиционно) обучение надграждащо и вплитащо възможностите на информационните и комуникационни технологии в традиционния образователен контекст. Най-широкото разбиране за смесеното обучение насочва към интегриране на електронното и традиционното обучение, при което на електронната среда, която е специално организирана се възлагат основни функции в цялостния образователен процес във висшето училище, а именно, в нея и чрез нея се осъществява и подпомага ученето на студентите и се опосредства тяхното взаимодействие с учебните ресурси, с другите студенти и с преподаватели. Настоящото изследване представя реализирано смесено (традиционно и електронно) обучението на студенти от Факултета по педагогика и отношението на студентите към него. Представен е опита на преподавателите за работа с платформата за електронно обучение Blackboard Learn. Изведени са акценти относно изискванията към учебното съдържание и неговото представяне в електронната платформа, заданията за извънаудиторна заетост на студентите и възможностите за диагностика и оценяване на учебните постижения.

Авторите анализират функционалностите на системата Blackboard Learn for Academic Collaboration (Blackboard Learn) и създават функционален профил на дидактическите и възможности.

38. **Цанков, Н.** (2014). Интерактивната дъска – възможности за реализиране на интерактивно обучение в мултикултурна среда – обучение на учители. В: *Методическо ръководство: Образователна медиация в културно разнообразна среда*. Благоевград, (109-117).

Безспорен е фактът, че развитието на съвременните информационни и комуникационни технологии и дигитализирането на информационните ресурси създава нова среда, свързана пряко с образованието, обучението и възпитанието реализирано в детската градина и всички образователни етапи и степени, като това преминава пред динамичната промяна на интереси, потребности и ценности на всички субекти в тези процеси. Интерактивната бяла дъска безспорно дава богати възможности за разнообразяването на процесите – управление, общуване, обратна връзка и комуникация на различни кодови равнища в образователната практика.

Разработката представя операционализация на обучение реализирано съгласно представена учебна програма и с възможностите на системата Clusus Interactive Board, която е висококачествен продукт, който използва добра технология, осигуряваща ефективна работна среда в условията на реализиране на проект по Схема: BG051PO001-4.1.05 „Образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства”.

39. **Цанков, Н.,** Ив. Дамянов. (2014). Степен на вариативност в електронното обучение и възможности за оценка чрез функционални модели. В: *сборник Електронни форми на обучение в университетското образование*, Издателство „Авангард Прима”, София, ISBN: 978-619-160-360-2, (53-58).

Съвременните изисквания относно дизайна на образователната среда, гарантиращи висока степен на персонализация на обучението, чрез създаване на учебни ситуации, са в пряка връзка с разбиранията за обектно-ориентиран подход в контекста на електронните платформи за обучение. Въпреки различните контексти на разбиране за конструирането на учебни обекти от съществено значение е възможността за създаване на учебни контекстни модели на електронни курсове с различна степен на вариативност. Идеята за създаването на такива модели е в синхрон с разбирането за осигуряването на вариативност на електронното учебно съдържание, както и неговата

гъвкавост и възможности за адаптиране, персонализиране и последващо повторно използване.

Авторите споделят виждането, че за електронните платформи базирани на функционалните възможности на системите за управление на учебното съдържание и използващи учебните обекти и учебни контекстни модели като основен критерий за оценка на качеството може да бъде обоснована степента на вариативност, както в рамките на конкретен електронен курс, спрямо основните му компоненти, така на електронните курсове един спрямо друг в рамките на една платформа за учебно съдържание.

В настоящата статия е представена концепцията за оценка на вариативността, базирана на възможностите за разработване на функционални модели (feature models) ранжиращи различните функционалности отразени чрез функционални диаграми.

Разработването на функционални диаграми базирани на концептуалното моделиране при разработването и дизайна на електронните курсове дава възможност за количествена оценка на степента на вариативност, като в рамките на даден курс така и между курсовете в рамките на една електронна платформа. Това е предпоставка за оптимизиране на процеса на проектиране на електронни курсове, както и възможност за оценка на тяхното качество чрез конкретен количествен критерий. Формалният механизъм за изчисляване на степента на вариативност позволява разработването на софтуерен компонент към всяка една платформа за електронно обучение, който да я изчислява автоматично. Това от своя страна ще даде възможност на създателите на електронни курсове и платформи за електронно обучение да предоставят учебни обекти и функционалности гарантиращи по-висока степен на вариативност.

40. Дамянов, Ив., **Н. Цанков**. (2014). Лицензиране на електронни учебни ресурси с Криейтив Комънс. В: *сборник Електронни форми на обучение в университетското образование*, Издателство „Авангард Прима”, София, ISBN: 978-619-160-360-2, (79-87).

В областта на електронните форми на дистанционно обучение се коментират различни стандарти най-често относно: организацията на процеса на обучение; диагностика и оценяване на постиженията; подготовката и дизайна на учебното съдържание, както и възможностите за достъп до информацията от страна на студентите и нейната обработка. Редица световни компании създават стандарти и

спецификации за електронно обучение като: стандарт за осигуряване на съвместимост и многократно използване на учебното съдържание; стандарти за динамично публикуване; стандарти за съвместно управление на електронно съдържание и инфраструктурни стандарти; стандарти за метаданни на образователното съдържание, за стандартизирана информация за обучаемите или да качество на електронното съдържание и технологичните решения.

Мнението на авторите е че все още няма създадена политика регламентираща лицензирането на електронните ресурси което води до различни проблеми както за обучаваните така и за обучаващите.

Статията представя възможностите на Криейтив комънс (Creative Commons), като неправителствена организация, която популяризира споделянето и използването на творчеството и знанието, чрез шест основни лиценза, които предоставят прост и стандартен начин да се даде публично разрешение за споделяне и използване на обекта на лицензиране с общността. Авторите описват инструментите за избор на Криейтив комънс лиценз както и възможностите за откриване и използване на лицензирани с Криейтив комънс ресурси.

Както един автор на софтуер определя контрола върху работата си чрез лицензиране, така всеки от авторите на електронни учебни ресурси може да контролира използването и разпространението им. За потребителите яснотата по отношение на лицензирането е от значение, защото полезността му за образователните ресурси може да се определи и в чисто търговски контекст (като изключим цената) – например възможността за комерсиална употреба, разпространение и модификация.

3. УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

1. Гювийска, В., **Н. Цанков**. (2009). Как да направим идеите си ясни в обучението (учебно помагало). *Университетско издателство "Неофит Рилски", Благоевград, ISBN 978-954-680-629-1, рецензенти: проф. д-р Петър Петров, доц. д-р Иван Иванов.*

Авторите на учебното помагало споделят идеята, че прагматичните (приложни) търсения са основополагащи (а не допълващи) във и по повод на всяка педагогическа концепция и че в сферата на обучението „уменията за действие” на бъдещите учители (студенти - педагози), както и изследване смисъла на понятията чрез приложението им към действителността са част от съвременната визия на дидактиката. Доверявайки се на „моделирането” и „моделът” не само като метод и средство на обучение, но преди всичко на знаковата им природа и символното мислене, което изискват, авторите се обръщат към прагматизма и конструктивизма, като източници на идеи за промяна в сферата на духа.

Отчетливостта на идеите (тяхното изясняване), съмнението в мисленето (и неговото преодоляване), промяната в действителността чрез практическите последици на едно явление са възможност обучението да придобие прагматичен смисъл и значение за онези, които търсят истината чрез опита, а яснотата на идеите в резултатите.

Учебното помагало е рубрикирано в девет глави и приложения:

- Педагогиката – наука за възпитанието, обучението и образованието
- Дидактиката като научен дял на педагогиката
- Как (трябва) да преподаваме?
- Как (можем) да учим?
- Що е учебно съдържание?
- Как да организираме обучението?
- Как да реализираме обучението?
- Защо и как моделираме в обучението?
- Как диагностицираме обучението?

Всички теми са свързани с дидактическата проблематика и имат за цел създаването на система от научни идеи, водещи понятия, конкретни решения в и по повод обучението. В хода на изложението вниманието приоритетно е насочено не към концептуални ядра или епистемологични (общопознавателни) проблеми на

дидактиката, а преди всичко към езика, чрез който те „говорят”. Авторите са на мнение, че дилемата на всяка наука и особено на науките за духа е:

- да говорим по различен начин за едно и също нещо;
- да говорим по един и същи начин за различни неща;

т. е. извън езика и езиковите ситуации, които създаваме, за да изразим знанието, което имаме, науката може да се конструира, но не може да се конституира. Ето защо, ако помагалото (което е предназначено най-вече за студентите от направление Педагогика на обучението по...) е „различно”, то това не е в проблематиката, която разглежда, в идеите които интерпретира и в понятията които класифицира. „Различието”, е в езика, който използва, наложен от кредото на прагматизма и конструктивизма. Можем да създаваме реалност (и като духовна такава), единствено в степеня, в която се доверяваме на нашия опит; вярваме в приближаването (на науката) към истината; създаваме познавателни ситуации, в същата степен, в която те създават нас. И където езикът е код, който може да бъде разчетен, стига да бъдем убедени, че си струва усилието.

2. Петров, П., **Н. Цанков.** (2010). Училищна дидактика (учебник). *Издателство „Авангард Прима”, София, ISBN 978-954-323-663-3.*

В съвременното общество проблемите на образованието и на културата придобиват все по-голяма актуалност, предвид предизвикателствата пред тях, произтичащи от глобализационните процеси и от приложението на информационните и комуникационни технологии. Концепцията за перманентно образование, за постепенен преход към новопарадигмално образование все повече се утвърждава като една от ключовите идеи. Интензивното развитие на науките за образованието и в тяхната система училищната дидактика е утвърдена като метанаука по отношение на частните (предметните) дидактики. Новите цели и задачи, които трябва да решават науките за образованието и в частност дидактиката, изискват непрекъснато да се повишава професионално-педагогическата подготовка на студентите – бъдещи учители, предвид предявяваните към нея все по-високи социални изисквания.

Ръководени от това разбиране авторите в този учебник представят съвременната дидактическа проблематика сравнително пълно, без разбира се, да имаме претенцията за изчерпателност. С обновяване съдържанието на редица класически теми и включване на някои нови проблеми се цели, не само да приобщаване на студентите към

модерната дидактическа проблематика, а и заинтригуването на много учители и всички, които се интересуват от въпросите на образованието и обучението. По редица теми наред със своето гледище, предлагаме и други становища. Самите автори на учебника се определят като съмишленици, които по много от проблемите мислят различно!

В учебника се разглеждат основни проблеми, които разкриват научния статут на съвременната дидактика и очертават по-важните тенденции в развитието ѝ. Анализират се целевата, съдържателната, процесуалната и организационно-технологическата същност на обучението, неговите принципи, методи и форми.

Като автор и съавтор д-р Николай Цанков участва в разработването на следната проблематика: Научният статут на дидактиката; Методи на дидактическите изследвания; Цели на образованието и обучението; Учебно съдържание, документи регламентиращи учебното съдържание; Процес на обучение; Принципи на обучението; Форми на обучение; Методи на обучение; Система за проверяване и оценяване на учебните постижения на учениците; Проблемността в процеса на обучението.

Учебникът е предназначен за студенти подготвящи се за учители в началния и прогимназиалния етап на основната образователна степен, гимназиалния етап на средната образователна степен, настоящи учители, дидактици и всички интересувани се от методологичната същност на обучението и технологичните варианти за неговото реализиране.

3. **Цанков, Н.** (2012). Работна тетрадка – учебно помагало по педагогика (теория на възпитанието и дидактика). *Издателство „Авангард Прима”, София, ISBN 978-619-160-034-2, рецензенти: проф. д-р Петър Петров, доц. д-р Веска Гювийска.*

Учебното помагало съдържа студентски дневник (улесняващ аудиторната и извънаудиторната заетост на студентите и отчитането на резултатите от тях) и задачи за самостоятелна работа на студентите предвидени в обучението по Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика). Предназначено за студенти обучаващи се в професионално направление „Педагогика на обучението по...” помагалото е структурирано в:

- Студентски дневник;
- Допълнителни задачи за самостоятелна работа по Теория на възпитанието;

- Приложения (включващи различно съдържание) по теория на възпитанието, подпомагащи решаването на конкретни задачи;
- Допълнителни задачи за самостоятелна работа по Дидактика;
- Задания за домашна работа;
- Задачи за курсови работи;
- Модели подпомагащи усвояването на учебното съдържание;
- Таблица със съдържателните акценти в обучението по педагогика за професионално направление „Педагогика на обучението по...”
- Препоръчителна литература.

Студентският дневник улеснява аудиторната заетост по време на семинарните упражнения допринася за пълноценното формиране на текущата оценка в обучението на студентите, чрез предвидените възможности за отчитане на присъствието и равнищата на контрол и оценяване.

Задачите за допълнителна самостоятелна работа и по Теория на възпитанието и по Дидактика са съобразени с учебното съдържание включено в обучението по учебната дисциплина Педагогика (като базова) за студентите от професионално направление „Педагогика на обучението по...”.

4. **Цанков, Н.** (2012). Работна тетрадка – учебно помагало по информационни технологии в образованието (модул MS Excel в училищната практика и изследванията в образованието). *Издавателство „Авангард Прима”, София, ISBN 978-619-160-042-7, рецензенти: доц. д-р Стефан Стефанов, доц. д-р Станислава Стоянова, Екатерина Бонева – Дамянова.*
5. **Цанков, Н.** (2013). Учебно помагало по информационни технологии в образованието (модул MS Excel в училищната практика и изследванията в образованието). Второ преработено и допълнено издание. *Издавателство „Авангард Прима”, София, ISBN 978-619-160-186-6, рецензенти: доц. д-р Стефан Стефанов, д-р Иво Дамянов.*

Учебните помагала представят една нова визия за обучението по информационни технологии, в чиято основа е конструктивисткия подход и идеята за ситуативността и задачата. Представени са конкретни задачи, конструирани на базата на подбрани от образователната практика ситуации, с които се сблъсква учителя в

неговата организационна, преподавателска и изследователска дейност. Посочени са част от възможностите за решаване на тези конкретни задачи на базата на приложение на информационните технологии. Направен е опит обучението да се съобрази с бъдещата професионална реализация на студентите и изискваната за нея професионална компетентност.

Представените задачи са систематизирани съобразно изискванията на учебните програми и представят една възможност за усъвършенстване на обучението, без да изчерпват напълно извънаудиторната и аудиторна заетост на студентите.

За решаването на предвидените задачи е акцентирано върху: Елементи от интерфейса на Excel: стартиране на програмата, екран и организация на интерфейса, файлове, настройки на екрана; Организиране и въвеждане на данните: Workbook, Worksheet, клетки, редове и колони, въвеждане, изтриване, копиране и запълване; Функционални възможности за обработка: региони, адресиране (относително, абсолютно и смесено), формули и функции; Форматиране: шрифтове, формати, позициониране в клетката; рамки; Графично представяне на информацията: диаграми, избор на тип диаграма и нейните варианти, обработване и форматиране на обектите на диаграмата, вмъкване и форматиране на графични обекти. Приложение на възможностите на MS Excel при обработка на данни от спортно-педагогически и изследванията в областта на образованието. Вариационен анализ. Корелационен анализ. Проверка на хипотези.

Учебните помагала улесняват аудиторната и извънаудиторната заетост на студентите и отчитането на резултатите от тях, съдържа задачи за самостоятелна работа на студентите предвидени в обучението по Информационни технологии в образованието и Аудио-визуални и информационни технологии в обучението. Предназначено е за студенти обучаващи се в професионални направления „Педагогика” и „Педагогика на обучението по...”

6. Иванов, Ст., Д. Томова, **Н. Цанков**, В. Цветков, М. Чанкова, Ек. Деливерска. (2013). Обучение на музейни специалисти, културни медиатори и спортни професионалисти. *Учебно помагало за насърчаване на професионалното им развитие чрез усъвършенстване на основни учения и компетентности*, ISBN 978-954-395-106-2, Благоевград.

Учебното помагало е разработено за организиране и провеждане на обучение с цел усъвършенстването на основни умения и компетентности на медиатори, обучители за възрастни и професионални спортисти в крайграничния регион чрез разработването и внедряването на система за продължаващо обучение в музеите. Обучението се осъществява по проект “Improvement of human capital skills and competencies of culture mediators, adult educators, and athletics professionals in the cross border area, through the development of a Lifelong Museum Learning system” (The Lifelong Museum Learning Project) – Реф. Номер на проекта 2509, Договор В2.31.02/07.02.2012, съобразно един от основните приоритети на Европейския съюз в областта на образованието, който е да се ориентира професионалното образование и обучение в достъпна и атрактивна възможност за всеки гражданин на всяка възраст.

Гл. ас. д-р Николай Цанков е автор на концепцията на учебното помагало и на цялостното съдържание в Модул 3, както следва:

Модул 3: ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ (с. 206-273)

Панел 3.1. Продължаващото образование в контекста на компетентностния подход в образованието

- Компетентностният подход в образованието - методология на продължаващото образование и обучението на възрастни
- Образование на възрастни в и чрез музейните институции
- Обучителят на възрастни – профил и функционални възможности

Панел 3.2. Съвременни акценти в продължаващо образование

- Информационните и комуникационни технологии – възможности за реализиране на продължаващо образование
- Обучение чрез музейните институции за ключови компетенции
- Музеят в глобалното информационно образователно пространство

Панел 3.3. Информационният киоск – роля за музейните институции

- Информационните терминали (KIOSK) – възможности и сфери на приложение
- Сензорният информационен киоск – възможност за ефективно използване на мултимедийните технологии в музейните институции
- Технологията „digital signage” – възможности за музейните институции

7. **Цанков, Н.** (2014). Учебно помагало по педагогика (теория на възпитанието и дидактика). За студентите от професионално направление „Педагогика на обучението по...“, електронна версия, Платформа за електронно обучение - *Blackboard Learn for Academic Collaboration (Blackboard Learn)*, <http://dlearning.swu.bg/>.

Познаването на съвременните акценти в науките за образованието (в частност философията на образованието, теориите за възпитанието и социализацията и теориите за обучението) е от съществено значение и фундамент на професионалната компетентност на учителя, преподаващ във всички степени и етапи на образователната система. Изпълнявайки различни професионалните роли съвременните учители се сблъскват с разнообразни предизвикателства на училищната практика, което налага като основна цел на обучението не само усвояване на базови знания от науките за образованието, формиране и развиване на умения свързани с пълноценното проектиране и реализиране на възпитателната и образователна дейност в училище, но изграждане на адекватно отношение към спецификата на професионалната дейност на учителя и резултатите от нея, т.е. формиране и развиване на компетентност. Разработено съобразно квалификационната характеристика на учебния план, ОКС „бакалавър” учебното помагало дава възможност за: повишаване интереса на студентите към проблематиката свързана с възпитанието, развитието и социализацията на подрастващите; осмисляне на основните концепции за проектиране и реализиране на възпитателните взаимодействия в съвременното училище и извън него; запознаване с дидактическата проблематика в основните ѝ направления – предикативна дидактика, телеономична дидактика, обектна дидактика и онтодидактика, субектна дидактика, нормативна дидактика, дидактическа технология, доцимология; дизайн на образователния процес съобразно съвременните изисквания и предизвикателства; осмисляне на образованието, възпитанието и обучението не само като основни

категории (конструкти) в науките за тях, но и интерпретирането им като реалности (събития).

Учебното помагало е разработено като резултат от дейностите по проект BG051PO001-4.3.04-0063 „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на Югозападен университет "Неофит Рилски"“. Проектът е финансиран от Европейски социален фонд на Европейския съюз и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007 – 2013.